

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
ALKOHOLIO KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-857 17 IR 18 STRAIPSNŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 17, 18 straipsnių pakeitimu (toliau – Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas) siekiama tobulinti Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo nuostatas, susijusias su prekyba alkoholiniais gėrimais.

Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintas teisėkūros proporcingumo principas reikalauja, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės sudarytų kuo mažesnę administracinę ir kitokią našą, nevaržytų teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti.

Įstatymo projekto tikslas – mažinti alkoholio vartojimą Lietuvoje, ypač jaunimo tarpe, bei gerinti visuomenės sveikatą.

Ypatingą susirūpinimą kelia augantis mirštančiųjų dėl alkoholio vartojimo skaičius Lietuvoje. Remiantis statistikos departamento duomenimis 2020 m. mirusiųjų dėl alkoholio skaičius siekė 1078 (t.y. 38,6 proc.), 2019 m. – 952 (t.y. 34,1 proc.), o 2018 m. – 913 (t.y. 32,6 proc.).¹ Taip pat per pastaruosius metus 3 proc. išaugo alkoholinių gėrimų pardavimas mažmenėje prekyboje bei maitinimo įstaigose (2019 m. buvo parduota 28,3 mln. dekalitų alkoholio, 2020 m. – 29,2 mln. dekalitų). Didžiausia paradavimo didėjimo tendencija pastebima silpnųjų alkoholinių gėrimų pardavime, tokių kaip: alaus – 22,2 mln. dekalitų (2019 m. šis skaičius siekė 21,6 mln. dekalitų) bei fermentuotų gėrimų 1,9 mln dekalitų (2019 m. šis skaičius siekė 1,7mln. dekalitų).² Pagal 2019 m. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (NTAKD) tyrimo duomenimis 79 proc. Lietuvos mokinių bent kartą gyvenime gėrė alkoholio. Visa tai atskleidžia vyraujančią problemą, kurią būtina spręsti.

PSO rekomenduoja alkoholio vartojimo problemoms spręsti pasitelkti pirmiausia rinkos reguliavimo priemones. Iš šių priemonių galima paminėti prieinamumo mažinimą t.y. laiko ribojimą, projekte numatoma įvesti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimą mažmeninės prekybos įmonėse, sugriežtinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimą prekybos įmonėse, įrengtose daugiabučiuose namuose, pakeičiant galiojančio įstatymo 17 straipsnio 4 dalį, 18 straipsnio 3 dalies 11 punktą, 18 straipsnio 3 dalies 13 punktą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projektu siūlomas pakeitimas neturės įtakos alkoholio gaminių prieinamumo ir vartojimo skatinimui.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą inicijavo ir parengė Lietuvos Respublikos Seimo narys Linas Slušnys, el. p. linas.slusnys@lrs.lt, tel. (8 5) 2396672.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 17 ir 18 straipsniuose šiuo metu nustatyta, kad fiziniams asmenims draudžiama Lietuvoje įsigyti alkoholinius gėrimus, teisės aktų nustatyta tvarka nepaženklintus specialiais ženklais – banderolėmis. Fiziniams asmenims

¹ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=25aa5236-e7b9-40b9-92c3-3de707965ac5&fbclid=IwAR29NdUJC7gV9WJdX8BOXihZC80Iv6kj8GG5Z5Ck21FVLKuug9SQI0QRILU#/>

² <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=9e5ca552-7dc3-4a98-8c30-3ce7102b0a7a#/>

draudžiama vartoti, laikyti ir gabenti alkoholio produktus atidarytoje pakuotėje automobilių salonuose, išskyrus autotransporto priemones, kurių salonas yra stacionariai atskirtas nuo vairuotojo vietos. Fiziniais asmenims, turintiems verslo liudijimą, suteikiantį teisę verstis išvežiojamąja prekyba maisto produktais, ir vykdančioms verslo liudijime numatytą veiklą, draudžiama jų darbo metu specialiai šiai prekybai pritaikytose automobilinėse parduotuvėse laikyti ir gabenti alkoholio produktus, taip pat taksi vairuotojams jų darbo metu draudžiama taksi automobiliuose laikyti ir gabenti alkoholio produktus. Draudžiama fiziniais asmenims išnešti iš viešojo maitinimo vietų jose įsigytus alkoholinius gėrimus pirmadieniais–šeštadieniais iki 10 valandos ir nuo 20 valandos, o sekmadieniais – iki 10 valandos ir nuo 15 valandos. Fiziniais asmenims taikomą alkoholio produktų laikymo ir gabenimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Pirmadieniais–šeštadieniais iki 10 valandos ir nuo 20 valandos, o sekmadieniais – iki 10 valandos ir nuo 15 valandos mažmeninės prekybos vietose (išskyrus savivaldybių tarybų ribojamus atvejus). Šis draudimas netaikomas alkoholiniams gėrimams, parduodamiems tarptautinio susisiekimo traukiniuose, laivuose, orlaiviuose, vežančiuose keleivius tarptautiniais maršrutais, viešbučių kambariuose įrengtuose minibaruose, neapmuitinamose parduotuvėse ir specialiosiose prekybos vietose. Pirmadieniais–šeštadieniais iki 10 valandos ir nuo 20 valandos, o sekmadieniais – iki 10 valandos ir nuo 15 valandos viešojo maitinimo vietose, turinčiose licencijas mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais. Šis draudimas netaikomas viešojo maitinimo vietose, turinčiose licencijas mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais, parduodamiems pilstomiems alkoholiniams gėrimams ir tik vartoti vietoje;

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma pakeisti Alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 4 dalį ir numatyti, kad sekmadieniais prekyba alkoholiu draudžiama.

Įstatymo projektu siūloma pakeisti Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 3 dalies 11 ir 13 punktus ir numatyti, kad sekmadieniais prekyba alkoholiu draudžiama.

Pažymėtina, kad Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas buvo priimtas 2017 m. birželio 1 dieną. Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymu pasiektas norimas rezultatas: Lietuvos statistikos departamento skelbiami duomenys rodo, kad legaliai įsigytų alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui, nuosekliai mažėja – 2018 m. suvartojimas siekė 16 litro vienam gyventojui, o 2020 m. – jau 13 litro.

Alkoholio kontrolės įstatymo 17 ir 18 straipsnių pakeitimu siekiama mažinti neatsakingumo įtaką kitiems. Alkoholio vartojimas ne tik neigiamai veikia vartojančiojo sveikatą, bet pažeidžia ir jo šeimos gyvenimą. Neigiamą įtaką patiria ne tik vartojantysis, bet ir tie, kurie su juo yra susiję socialiniais bei dvasiniais ryšiais. Paprasčiausias pavyzdys yra nesaikingo alkoholio vartojimo sukeltų negalavimų įtaka darbingumui. Sunegalavęs žmogus negali atlikti savo pareigų, vis dažniau būna nedarbingas ir dėl to gali prarasti darbą. Išauga nelaimingų atsitikimų ar ankstyvos mirties rizika. Šie reiškiniai turi tiesioginę įtaką žmogaus šeimos gerovei.

Alkoholio kontrolės įstatymo 17 ir 18 straipsnių pakeitimas turėtų įtakos – smurto mažinimui, nes tai viena iš rimčiausių problemų, kylančių šeimoms dėl alkoholio vartojimo (fizinis, psichologinis, seksualinis, finansinis). Tyrimų duomenimis, 80 proc. visų smurto atvejų tarp sutuoktinių susiję su alkoholio vartojimu (Hamilton, Collins. 1981, Powers, 1986), apie 30 proc. tėvų, kurie smurtauja prieš vaikus, yra daug geriantys (Creighton, 1984, Powers, 1986). Poveikis vaikams. Alkoholio vartojimas daro įtaką tiek visai šeimai, tiek kiekvienam šeimos nariui, ir ypač vaikams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu nenumatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotų santykių ir teisinis reguliavimas nekeičiamas iš esmės, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas. Neigiamų priimto įstatymo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekte siūloma priemonė turės teigiamos įtakos verslui prisitaikant prie naujo teisinio reguliavimo ir prisidės prie palankesnės aplinkos formavimo.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant įtraukti Įstatymo projektą į teisinę sistemą, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

9. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos neapibrėžiamos.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetinais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: „alkoholis“, „alkoholiniai gėrimai“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.